

עקרון הוודאות - חוקיות

▪ פרשת בר שלום

רקע: נאשם נסע בעיר בשעות הצהריים וחנה ליד שלט שקבע כי החנייה אסורה בין 7-19 ולא ברור אם החנייה אסורה **מהערב עד הבוקר** או **מהבוקר עד הערב**.

יישום: לפי עיקרון החוקיות: בהירות וודאות האיסור הפלילי – **זוכה**.

▪ פרשת שבס

רקע: עבירה **עמומה** של הפרת אמונים – קידם עסקה עם מדינה זרה שבה היה מעורב חברו. בשנייה קידם את עסקיהם של זוג חברים אחר, והכל במסגרת תפקידו.

יישום: ביהמ"ש קבע כי העבירה עמומה ובעייתית (הפרת אמונים לפי 181 לחוק העונשין), אך לא מבטל את העבירה לאור העובדה שיש **ציפיות גבוהות יותר לאוכלוסיית עובדי הציבור** וניתן לבחור שלא להיות עובד ציבור ולא להסתכן.

▪ פרשת אשד

רקע: החברה שבתה והעומדה לדין בגין סעיף **תקלה**: העושה מעשה העלול להביא לתקלה ציבורית.

יישום: ביהמ"ש העליון קבע כי מדובר בסעיף בעייתי שנוגד את עיקרון החוקיות ובוטל בהמשך.

▪ פרשת אלפרון

רקע: סכסוך בין קבוצת מולנר לקבוצת אלפרון. אלפרון הגיע למסעדה ובמהלך הגעתו אחד האנשים של מולנר שלף אקדח וכל האזרחים שלא היו קשורים במסעדה ברחו והשאירו את חפציהם אחריהם.

יישום: ביהמ"ש האשים את כל הנוכחים בסעיף 198.

פרשנות תכליתית

▪ פרשת מזרחי

רקע: אסיר שיצא מהכלא לחופשה בת 24 שעות ולא חזר ממנה, הטענה – מזרחי לא ברח אלא פשוט לא חזר.

יישום: יש לפרש את העבירה **בהתאם לתכלית** שלה, אם יש כמה פרשנויות – תיבחר האפשרות המקלה עם הנאשם.

▪ פרשת לוי

רקע: נהגה ברכבה כשלאחת מאוזניה צמודה אוזניה שמחוברת לנייד. הועמדה לדין על תקנה 169 לתקנות התעבורה: לא ינהג אדם כשלאוזניו צמודות אוזניות.

יישום: הטענה שלא חל עליה כי היא שמה אוזניה אחת. ביהמ"ש העדיף את **הפירוש המקל** עם הנאשם מאשר עם המחמיר איתו.

▪ פרשת צבי לוי

רקע: שליח שהיה צריך למסור מסמכים. הוא הגיע עם רכבו והגיע לקרבת מקום לצד שלט שאסר על חניה למעט פריקה וטעינה. כשקיבל דו"ח טען שמדובר בפריקה וטעינה.

יישום: ביהמ"ש פירש את החוק תכליתית ולא קיבל את עתירתו.

עקרון האשם – חלק הכללתי לאור היסוד העובדתי

▪ פרשת אבו חמאד

רקע: אב ששרף את בנו טען לאי שפיות, מחלתו התאפינה ברגעים של צלילות וברגעים של אי שפיות.

יישום: עקב הספק אם כאשר ביצע את העבירה היה הנאשם שפוי או לא, יש לזכותו.

▪ פרשת ברוכים

רקע: חשב שהוא מלך המשיח לאור דבריו של "המגיד" – לשרוף מכוני עיסוי.

יישום: ביהמ"ש קבע כי מדובר במחלת נפש ולא יכול היה להימנע מעשיית המעשה – שיבוש מחשבה.

▪ פרשת עסלה

רקע: גברת עסלה סברה שהיא נמצאת בסכנה לחייה, כאשר ראתה דרך החלון דמות מנסה להיכנס בשעת לילה מאוחרת דרך החלון ודימתה שזהו פורץ המבקש לאונסה. היא ירתה והרגה אותו אך בפועל היה מדובר בבעלה.

יישום: זוכתה מחמת סייג לאחריות הפלילית (בהמשך).

עבירות החזקה

▪ פרשת הוכשטט

רקע: חבר שלח על שמו של המערער ולכתובתו, אך ללא ידיעתו, חבילה מחו"ל שהכילה סמים. אותו חבר גם אחז בשטר מטען של חבילה והוציא אותה מהמכס, לאחר שזייף את חתימתו של המערער. למערער נודע על הדבר לפני שהחבילה הוצאה מהמכס, וכעס אך אינו גילה על כך למשטרה. מכאן, החבר שלח את המערער לחו"ל על חשבונו ושיחרר את החבילה מהמכס.

יישום: ביהמ"ש קבע כי משהגיעה חבילת הסמים המסוכנים למכס, הוא גם היה "בעל השליטה בה", ויכול היה לתת ייפוי כוח שיאפשר את הוצאת החבילה. הוא יכול היה גם להוציא את החבילה עם תעודת הזהות שלו. מכאן, שנקבע כי גם עצם יכולתו של המערער למנוע מאחרים את שחרור החבילה – די בה כדי להפכו לבעל השליטה בה.

עבירות מחדל

▪ פרשת מוסאזאדי

רקע: שני בחורים לקחו על עצמם לטפל בקשישה ערירית שגרמה מעל קיוסק. תמורת הסיוע, הקשישה רשמה להם בצוואתה את הדירה. הם הפרו את חובותיהם כלפיה וכתוצאה מכך הקשישה שהתה ממושכות ללא אוכל והייתה מוזנחת.

יישום: ביהמ"ש הרשיע את הנאשמים בעבירה של הזנחת מושגח לפי סעיף 362.

▪ פרשת פלונית

רקע: אם ל-6 ילדים, שתופסת את הבגיר מבצע מעשה מגונה באחותו הקטינה, בעלת לקות. היא החליטה להשאיר אותם לבד וכשהיא חוזרת מספרת לה הילדה על עבירות המין שהבגיר ביצע בה.

יישום: ביהמ"ש הרשיע אותה בסעיף 368D בעניין **חובת דיווח**.

▪ פרשת ויצמן

רקע: 4 חברים שנסעו ברכב, הנהג נסע בצורה פראית והרג שוטר. חברו שהיה לצידו מסר לו לברוח מהמקום ובכך עשה מעשה אקטיבי. במושב האחורי ישבו 2 בנות נוספות ולא דיברו כלל, נשאלה השאלה – האם עליהם חלה חובה לפעול לעצירת הרכב? האם ניתן לייחס להן סיוע לפגיעה בשוטר במחדל?

יישום: ביהמ"ש קבע כי הגדרת מחדל כוללת הימנעות מעשייה שהיא חובה, יכול אדם שיהא "מסייע" לביצועה של עבירה לא אך בעשותו מעשה **אלא גם בהימנעותו מעשייה** שהיא חובה לפי כל דין או חוזה.

▪ פרשת לורנס

רקע: המערער שיחק עם מנוח באקדח במשחק "רולטה רוסית". כשהגיע תורו של המנוח, נפלט מהאקדח כדור והמית במקום את המנוח. כתב האישום הסביר כי לורנס לא ניסה למנוע את ביצוע המשחק.

יישום: ביהמ"ש קבע כי נדרשת רמת זהירות (דרך סעיף 36 לפקני"ז) ונקבעת לפי האדם הסביר והנבון. לורנס הפר את **חובת הזהירות**.

קשר סיבתי עובדתי (בעבירות תוצאה)

▪ פרשת בלקר

רקע: בלקר ניסה להצית את אשתו וכשלא הצליח זרק אותה מהחלון. לאחר שהיא נאחזה בחלון הוא שרף את אצבעותיה על מנת שתיפול. בלקר נפלה והגיעה לקרקע במצב של מוות מוחי אך לבסוף נותקה ממכשירי הנשמה כדי שניתן יהיה להעביר את איבריה לתרומה.

יישום: טענתו של בלקר בכך שאין הוא זה שגרם למותה של אשתו אינן מבוססות. יש קש"ס עובדתי ברור בין המעשה לתוצאות ומוות מוחי הוא מוות. **אלמלא זרק בלקר את אשתו מהחלון, היא עדיין הייתה חיה. אדם נחשב כגורם למותו של אחר גם כאשר הוא מאיץ את מותו.** מעשהו לא חייב להיות הסיבה היחידה או המהותית למוות, אך עליו להיות אחת הסיבות שהיא **יותר ממינימלית**.

▪ פרשת סטרול

רקע: סטרול הוא לבורנט בבנק הדם בבי"ח. הוא מקבל דגימה ולא עשה הצלבה, מה שגרם לכך שהוא הניח בקבוק עם שם החולה במקרר. למחרת הוא יצא לחופשה ואחות נותנת את הבקבוק לחדר ניתוח שלא מבצע בדיקה. החולה מקבל את הדם ומת.

יישום: טענתו של סטרול בכך שהאחות ומנהל חדר הניתוח אשמים כי יכלו לבדוק אינן מבוססות. המערער ידע היטב מהי הסכנה לחיי החולה. הוא אחראי בפלילים לתוצאה ממחדליו – מותו של המנוח, ואין נפקא מינה שסמך או יכול היה לסמוך על שיבואו אחרים ויבדקו אחרי.

▪ פרשת ברדיראן

רקע: ברדיראן דקר את חברו שעומד למות, וחבר נוסף (ציון פחימה) דוקר את הפצוע. נשאלת השאלה האם המנוח נדקר על ידי שניים, איך ניתן לקבוע מי אחראי ונושא באחריות לגרימת המוות?

יישום: ביהמ"ש קבע כי אדם נחשב לגורם למותו של אחר גם כאשר הוא מחיש את מותו, כאשר אדם נפגע על ידי שתי פגיעות קטלניות וכל אחת מהן היא בעלת אופי קטלני אחר, כל אחד מהפוגעים נושא באחריות הפלילית לגרם המוות.

קשר סיבתי משפטי (רק בעבירות תוצאה)

▪ פרשת פטרומיליו

רקע: פטרומיליו היה ידוע בעקבות מעשי שוד שהיה מבצע, זאת דרך שהיה לוקח את הארנק שהיו קורבנותיו – הנשים – אוחזות ומבלי שגילו התנגדות לכך. אלא, שבאחד המקרים, קורבן חטיפת הארנק ככל הנראה נפטרה מהתרגשות שנבעה ממצב בריאותי לקוי.

יישום: ביהמ"ש קבע כי לא ניתן היה לצפות מראש במקום שמעשיו של פטרומיליו בוצעו מבלי שהיה תוקף אותו, מכאן שלמעשה, יש קש"ס עובדתי אך לא משפטי.

▪ פרשת חסיין

רקע: חסיין הורשע ברצח אחותו. זאת, לאחר שנסע לבית ששהתה בו כשהוא מצויד בסכין קומנדו ודקר אותה בחלקי גוף שנים בכוונה תחילה לגרום למותה. הוא המשיך לדקור אותה גם בעת שניסתה לקום ולברוח. טענתו הייתה כי המנוחה נהרגה משום רשלנות רפואית של בי"ח ברמאללה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי כדי להתגונן בשל ניתוק קשר סיבתי בין מעשה לתוצאה הקטלנית משום טיפול רפואי לקוי שניתן לקורבן, יש להוכיח 2 תנאים מצטברים: 1. הטיפול האמור היה העילה המיידית היחידה למוות; 2. הטיפול לקה בפגמים מקצועיים חמורים. בענייננו, המערער היה הגורם היחיד למותה של המנוחה.

גולגולת דקיקה

▪ פרשת מלכה

רקע: מעשה בתאונת דרכים בה פעוט שובר את היד ומקבל שפשוף קל בראש. הרופאים לא זיהו או ראו את השפשוף ולא חיסנו את הילד, דבר שגרם לו למחלת טטנוס שממנה מת.

יישום: נקבע שבמקרה כזה, אופן קרות המוות וממדי הנזק הם כאלו שהאדם הסביר לא יכול היה וצריך היה לצפות.

גורם זר מתערב

פרשת פלוני

רקע: נחש נכנס לתוך מנוע של הרכב ובאמצע הדרך גורם לתאונה עקב השבתת המנוע.

יישום: נקבע כי הנחש הוא גורם זר מתערב ולכן הנאשם זוכה מכל אשמה.

פרשת צברי

רקע: ניסו לשדל בחורה צעירה שעבדה איתם בבר לזנות, ומשזו לא הסכימה, הם באו אליה לבית וניסו להיכנס תוך איומים קולניים. הצעירה ניסתה להימלא דרך חלון הבית אל המרפסת. נראה שהיא נתקלה או דרכה על צינור מאסבסט שנשבר והיא נפלה מהקומה החמישית לקרקע אל מותה.

יישום: טענת המערערים היא כי הם לא יכולים ולא היו צריכים לצפות מראש שהמנוחה תקפוץ מהחלון אל מותה. ביהמ"ש קובע כי הקפיצה מהחלון איננה חייבת להיות התגובה הטבעית של אדם סביר כדי להינצל מאלימות. היא יכולה להיות התגובה הנראית טבעית בעיניו של המנסה להציל את עצמו בהתחשב בנסיבות המיוחדות.

פרשת יקירביץ'

רקע: רופא מנתח שהחליט החלטות שגויות כלפי מטופלות. באחת הוא החליט שלא לטפל ובשנייה הוא ניתק את מכשירי ההנשמה. טענתו העיקרית הייתה שהן היו מתות בכל מקרה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי החשת מוות כמוה כגרימת מוות.

פרשת ביטון

רקע: ביטון מצמיד לצווארו של חברו – ניסים – סכין, וזאת משום סכסוך על רקע רומנטי, כדי להזהירו. ניסים ניסה לברוח ולהשתחרר אך בתזוזה הוא נחתך מהסכין.

יישום: ביהמ"ש קבע כי לפי מבחן הצפיות, ניתן לצפות מהעברייין שיצפה את המצב.

פרשת פלוני (אוהד הפועל ירושלים)

רקע: אוהד זרק אל עבר המגרש חזיז, אך המאבטח הרים אותו וכתוצאה מכך נקטעה לו היד. לטענתו, הוא לא צפה שמישהו ירים את החזיז.

יישום: ביהמ"ש קבע לפי מבחן הצפיות שניתן לצפות.

היסוד הנפשי

פרשת ג'בריה

רקע: בעל קיוסק שאחד מעובדיו פתח קיוסק מתחרה, החליט לגרום לאחר לעזוב את התחרות והוא בא לירות לתוך הקיוסק של המתחרה בלילה אך ראה שיש אנשים בפנים. בכל זאת הוא החליט לירות ואדם נהרג.

יישום: העברייין היה מודע להתנהגות – לקח נשק ולנסיבות. הוא היה מודע לתוצאה ולא היה לו אכפת לירות (אדישות).

דוקטרינת עצימת עיניים

פרשת שובין

רקע: חייל נתפש כשהוא מריח/שואף אבקה חומה. עבירת השימוש בסם מסוכן מחייבת כאחת מנסיבותיה העובדתיות, שהחומר בו נעשה השימוש הנו סם מסוכן. החייל טען כי הוא לא היה מודע שמדובר בסם מסוכן.

יישום: ביהמ"ש פסק כי מקום בו התעורר באדם חשד בדבר קיומו של מצב דברים מסוים אך נמנע מלחקור בו, ניתן לראות כמי שהיה מודע אל אותו מצב דברים.

פרשת המטפרסט

רקע: בן קיבוץ אליו נשלח צו גיוס. אך בקיבוץ לא מחלקים את הצווים אלא תולים אותם על לוח בחדר האוכל. לכן, החליט לא להגיע לחדר האוכל. תיאורטית, טען כי הוא לא היה מודע בוודאות לנסיבה שהגיע צו הגיוס.

יישום: ביהמ"ש קבע כי הוא חשד שהוא עלול לקבל צו ולכן הפסיק ללכת לחדר האוכל, מכאן שעצימת עיניים שקולה למודעות (חשד + היעדר בירור).

פרשת האונס בשומרת

רקע: בני 17 הואשמו באינוס, בניסיון אינוס ובתקיפה מינית. בת קיבוץ הייתה כבת 14 וחצי בעת שהתרחשו מעשים במשך חמישה ימים רצופים ובמהלכם קוימו עמה שרשרת מגעים מיניים קבוצתיים. הנאשמים טענו כי המגעים בוצעו בהסכמה המלאה ללא כל הבעת התנגדות מצדה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי עצימת העיניים מפני ההכרה באפשרות קיומה של נסיבה הנמנית עם היסוד העובדתי שבעבירה כמותה כמודעות בפועל לקיומה של הנסיבה. **בנסיבות שבהן נוצר חשד בלבן של עושה המעשה**, שמא האישה לא מעניקה לו הסכמה חופשית, אם הוא בוחר לבצע את מעשהו על אף החשוד מבלי לבדוק את הנסיבות, יש בכך משום עצימת עיניים.

פרשת טייב

רקע: המערער פיזיותרפיסט במקצועו, הואשם בביצוע אונס ומעשה סדום במטופלת שלו במהלך עיסוי שנתן לה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי דוקטרינת עצימת העיניים מתפרסת גם על פני חלל תודעתי – היינו **אדישות** לשאלה אם ההסכמה קיימת או לאו, ללא הקדשת מחשבה בעניין זה ונטילת סיכון במודע כי ההסכמה אינה נתונה. כלומר, לא רק במצב של חשד + היעדר בירור, אלא גם במצב שבו "לא הקדיש מחשבה לנושא".

עצימת עיניים בעבירות מחדל

פרשת הר שפי

רקע: הר שפי הייתה מודעת לכוונתו של יגאל עמיר לרצוח את רה"מ, אך לא מנעה זאת. היא הורשעה בהתבסס על סעיף 262, אלא שהיא טענה כי היא לא ידעה ולא חשדה.

יישום: ביהמ"ש קבע, אליבא דחשין, כי יש להחריג את עבירת אי מניעת הפשע (מחדל) מדוקטרינת עצימת העיניים, אלא שעל עמדה זו של חשין ישנה ביקורת מטעם **פרופ' קרמניצר** – אין מניעה להחיל את עצימת עיניים בעבירות מחדל שכן החוק איננו מחריג זאת. כך עמדת הפסיקה נשארה שכלל, **דוקטרינת עצימת העיניים חלה גם בעבירות מחדל**.

חזקת המודעות הכללית

פרשת מגידו

רקע: תאונה קטלנית ביבנה שבה אופנוען נוסע בתוך העיר במהירות גבוהה. הוא פוגע בקשישה והורג אותה. הוא הואשם בעבירה של הריגה שהנה שותקת.

יישום: ביהמ"ש נעזר בחזקת המודעות הכללית לציון כי הוא היה מודעה לאפשרות התוצאות מכך שנסע במהירות מופרזת ופזיזה. הוא יכול היה להיות מודע לכך שנסיעה כזו עלולה להביא למוות. עוד נקבע כי אין צורך למודעות להשתלשלות המדויקת של האירועים, אלא לסיכון ולתוצאות שעלולות להגיע כתוצאה מהתנהגותו.

פרשת בלז

רקע: נהג מונית יצא ממכוניתו וצעק על נהג אוטובוס שהפריע לו בנסיעתו. השניים המשיכו בנסיעתם אך כשהגיע האוטובוס לתחנתו הסופית, עלה על האוטובוס נהג המונית והחל להכות את הנהג. עוברי אורח הפרידו בין השניים והם נלקחו לחקירה. נהג האוטובוס חש ברע במהלך מסירת עדותו ונפטר סמוך לאחר מכן מאוטם שריר הלב.

יישום: ניתן להחיל במקרה את חזקת המודעות הכללית – האם נתפש כמודע באופן טבעי לאפשרויות שעלולות להיגרם כתוצאה ממעשיו.

הלכת הצפיות

פרשת סיטה

רקע: ריגל לטובת סוכני ביון צ'כים. בעבר, על מנת להרשיע בעבירה זו נדרש להוכיח כוונה לפגוע בביטחון המדינה. וטענת ההגנה הייתה שהוא לא התכוון לפגוע בביטחון המדינה אלא רצה כסף.

יישום: ביהמ"ש קבע לפי השופט אגרנט כי על אף שהוא לא התכוון לפגוע בביטחון המדינה, די בכך שהוא ראה את אפשרות הפגיעה כקרובה לוודאי.

פרשת כהן

רקע: כהן היה בלש שעצר פרוצה וביצע בה חיפוש. כנגדו הוגש כתב אישום על מעשה מגונה, אלא שעבירת מעשה מגונה כוללת מטרה של ביזוי, סיפוק או גירווי מיני, והוא לא רצה בכך אלא רק רצה למצוא את הכסף שהיא מחביאה.

יישום: ביהמ"ש פסק כי הלכת הצפיות יכולה להחליף את המטרה.

פרשת אלרחמן

רקע: גנב רכב בתל אביב, ונהג ברכב הגנוב, אלא, משהתקרב למחסום של שוטרי מגיב התבקש לעצור. חרף זאת הוא המשיך בנסיעה מהירה ואף הסיט את הרכב לכיוון שוטר שנאלץ לקפוץ לשולי הכביש כדי לא להידרס.

יישום: נקבע כי המערער צפה אפשרות קרובה לוודאי לפגיעה בשוטר באמצעות רכבו. השופט עמית הוסיף כי עצם הנכונות של המערער לפגוע בשוט מתוך כוונה חמוק ממעצר או עיכוב כדון, למרות הצפייה הקרובה לחבלתו שעלולה להיגרם, שקולה לכוונה פלילית.

▪ פרשת צברי

רקע : הנאשם הואשם בעבירה של ניסיון לגרימת חבלה בכוונה מחמירה בכך שירה שתי יריות לעבר שכנו בבית המשותף, על רקע סכסוך שהתנהל ביניהם בנוגע לעבודות בנייה שביצע המתלונן ללא היתר בנייה בדירתו ובחצר הבית.

יישום : ביהמ"ש קבע לפי הלכת הצפיות כי כל בר דעת יודע שאקדח הוא כלי קטלני וירי מטווח קצר לכיוון אזור שבו מצויים אנשים, עלולים להסב להם חבלה חמורה. לכן, הוא צפה כאפשרות קרובה לוודאי שהמתלונן ייפגע מהירי ושתוסב לו חבלה חמורה.

יסוד נפשי במישור החפצי

▪ פרשת טמטאווי

רקע : כתב האישום ייחס לו עבירת רצח, גניבה והשחתת מתקן חשמל. זאת בגין אירוע במסגרתו גנב כבלי חשמל ובהמשך דרס שוטר והרגו.

יישום : ביהמ"ש קבע כי המערער היה אדיש לאפשרות לסכנה שהוא יפגע במנוח, ומכאן גרם למותו בפזיזות. נקבע כי חזקה שהאדם מודע בד"כ לתוצאות הטבעיות של מעשיו וכך הדבר בהתייחס לעבירת ההריגה (חזקת המודעות הכללית).

רוחב ועומק מודעות

▪ פרשת זיסרמן

רקע : חייל ניקה את הנשק שלו, תוך כדי, שיחק עם ההדק וירה על חברו.

יישום : זיסרמן היה מודע לסיכון אבל הוא לא נמצא במרכז הקשב שלו, כך שמבחינת עומק המודעות הוא לא מעמיק במחשבה שלו על ההרג שיכול לקרות.

רשלנות

▪ פרשת בש

רקע : בש הותיר את המקרר בחצרו האחורית ושני ילדים שיחקו בו ונכנסו לתוך המקרר. אלא, שלמקרר הייתה נעילה ידנית והם מתו כתוצאה מחנק. בש הורשע בגרימת מוות ברשלנות.

יישום : בש הביא המוני עדים שהעידו כי היו פועלים באותו האופן ולא היו צופים את התוצאה שקרתה בפועל. אלא, שביהמ"ש קובע כי מבחן הצפיות הסברה הוא מבחן אובייקטיבי, ועל ביהמ"ש להתאימו לנסיבות המקרה ולבחנו בעין האדם הסביר. נקבע כי האדם הסביר הוא אינו רק האדם הממוצע, אלא האדם הממוצע כאשר הוא שואף לעשות טוב.

▪ פרשת יעקובוב

רקע : אשתו המנוחה של העותר סבלה במשך שנות הנישואין מהתעללות נפשית ופיזית. באחד הימים היא התלוננה על העותר אלא שבעקבות איומו, היא ביטלה את התלונה. אך, העותר המשיך להשתולל והיא קפצה אל מותה. יעקובוב הורשע ברשלנות.

יישום : ביהמ"ש קבע כי במבחני האדם הסביר, מעשיו של העותר הוליכו אל מעשה ההתאבדות ואדם מן היישוב היה חייב לצפות כי כך עלול לקרות.

▪ פרשת ליכטנשטיין

רקע: המערער נהג במכונית עם נוסעת, אלא שבמכונית ארע תקר בזמן נסיעה במהירות גבוהה מן המותר, הרכב התהפך מספר פעמים והנוסעת נהרגה. המערער הורשע בגרימת מוות ברשלנות.

יישום: הרשלנות של המערער באה לידי ביטוי במהירות הגבוהה החורגת מן המותר בה נהג. הוא לא השית את לבו לסכנות המוגברות הנובעות מנהיגה כזו (כמו תקר).

אחריות קפידה

▪ פרשת גדיסי

רקע: העותר נהג בטרקטור ובעת שבלם את הרכב, לא האיר פנס הבלם האחורי, וזאת לאחר שבאותו היום הוא תיקן את הפנס אצל מכונאי אך תקלה נוספת נגרמה בעת הנסיעה. העותר טען כי יש בהתערבות גורם זר ובלתי צפוי לפטור מאחריות גם בעבירות של אחריות מוחלטת.

יישום: בעבירות מסוג אחריות מוחלטת אין מקום למחשבה פלילית, ולכן אין לדון במחשבה הפלילית של הנאשם. מכאן שהמערער נהג ברכבו רצייה ומתוך רצונו החופשי. אי ידיעת עובדת הקלקול, אינה מעלה ואינה מורידה באשר לעבירות של אחריות מוחלטת.

▪ פרשת אוחנה

רקע: המערער נהג ברכב שנמסרה עליו הודעת אי שימוש. ההודעה לא נמסרה למערער, אלא לאחר והוא לא הביא לידי המערער. מכאן שבעת שנהג ברכב, לא היה בידי המערער רשיון רכב תקף.

יישום: נקבע מפי ביהמ"ש כי כיום, שלא כמו באחריות מוחלטת בעבר, ניתן לסתור את חזקת היסוד הנפשי, ולהראות כי הנדון עשה את כל שניתן כדי למנוע את העבירה. לכן העבירה היא של אחריות קפידה.

עקרון הסימולטניות

▪ פרשת ג'מעמאה

רקע: המערער ניסה לרצוח את אשתו וחנק אותה. הוא חשב שהיא מתה אז הוא החליט לזרוק אותה לבאר כדי להעלים את הגופה. בנתיחה גילו בועות חמצן בריאותיה, כלומר שהיא עדיין נשמה בבאר ומתה ככל הנראה בטביעה. ג'מעמאה טען שאין יסוד נפשי כי הוא לא הרג אותה אלא הטביעה.

יישום: ביהמ"ש קבע שהמערער השיג את מטרתו באמצעות סדרה של פעולות.

ההכנה

▪ פרשת סריס – קרבה להשלמה

רקע: סריס ניסה לבצע אונס בבחורה בעת שהתנפל עליה מהשיחים אך הופרע בשל נהג שעבר במקום והבריא אותה. הטענה שלו הייתה כי לא נתקיימו יסודות העבירה ניסיון לאונס.

יישום: ביהמ"ש קבע כי המערער התקרב אל המתלוננת, הוא רדף אחריה, הדביק אותה, תפס וסתם את פיה, הוא חיבק אותה ארוכות ונאבק בה. כל אלה הם חוליות ברורות בשרשרת התנהגותיות אשר לולא הופרעה, היו מסתיימות בבעילתה של המתלוננת ללא הסכמתה החופשית עקב השימוש בכוח.

▪ פרשת סרוור

רקע: גנב 2 רימונים מהצבא והלך לבית המתלונן, שחזר אחרי חברתו. הם החליטו ליישב את ההדורים ביניהם באמצעות דו-קרב, ובעודם יורדים במדרגות, שלף הנאשם את הרימון מהמעיל, הוציא את הנצרה והחזיק אותו ביד, הנאשם נתן לו אגרוף, מכך הרימון התפוצץ ופצע 4 אנשים.

יישום: המערער טוען כי מעשיו היוו הכנה בלבד, אך נקבע כי **גם שלבים ראשונים** של ביצוע יכולים להיות בגדר **ניסיון**, ובלבד שהם קרובים מספיק להשלמת המעשה הפלילי.

▪ פרשת אלדד

רקע: בגיר ניהל שיחות בצי'אט דיגיטלי עם נערה שחשב שהיא בת 13. הוא קבע איתה בדירה כדי לקיים יחסי מין לפי שיחותיהם. בפועל, מגיע ורואה תחקירנית ושוטר.

יישום: אלדד טען כי היה מרחק אדיר בין פעולתו לעבירה המוגמרת, אלא שביהמ"ש קבע כי אלדד ביצע את **הצעד האפקטיבי**, כניסה לדירה לבד במחשבה שנמצאת בה קטינה, על רקע שיחות שביצעו.

▪ פרשת מנבר

רקע: יוצר קשר לסחר בנשק, הואשם בעבירה של ניסיון לסייע לאויב. הסנגורים טענו להכנה ולא לניסיון.

יישום: ביהמ"ש קבע כי מעכשיו היו בגדר **סדרת פעולות מתמשכת** שאילולא נקטעה הייתה העבירה מושלמת

▪ פרשת סנקר

רקע: ניסיון חיסול של ניסים אלפרון במסעדה. הנאשמים ביצעו סביבו פטרול עם כלי נשק מסביב למסעדה.

יישום: ניתן היה לקבוע כי מדובר בניסיון ולא בהכנה בלבד.

הניסיון

▪ פרשת מצראוה

רקע: המערער הורשע בעבירות של ניסיון לאיננוס ומעשה מגונה בכוח. זאת לאחר שהמתלוננת שאותה הסיע ברכבו הצליחה להתנגד לניסיונותיו לגעת בה, נמלטה ממכוניתו וכשרדף אחריה, הכתה אותו עד שחדל מן הניסיון. הוא חזר למכונית ונסע משם. מכאן טוען מצראוה כי לא הוכחה כוונה פלילית ממשית לאונס, לחלופין טען כי הוא זכאי לפטור עקב חרטה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי בטענת **פטור עקב חרטה**, השתמש במחוקק בצירוף "**מחפץ נפשו בלבד**", כך שהחרטה צריכה לבוא מתוך שכנוע **פנימי** ולא **קושי חיצוני**. נטל ההוכחה לטענת פטור עקב חרטה מוטל על הנאשם.

▪ פרשת גרציאנו

רקע: הגיעה חבילה לדואר שמכילה שקיות של קוקאין. השוטרים החליפו את שקיות הקוקאין בשקיות המכילות עמילן תירס הדומה לקוקאין ועקבו אחרי זעירא וגרציאנו מרגע שלקחו את החבילה מהדואר.

יישום: הם הורשעו בהחזקה מלאה של כמות הסם. אלא שהערעור נסוב סביב העובדה שאין לעשות כן, בפועל הם החזיקו רק **בקמצוץ** ממנו ואף לא בניסיון להחזיק את כל הכמות שכן לא יכלו לעבור את העבירה. לכן, מדובר בניסיון שאינו צליח.

▪ פרשת פלוני

רקע: גרושתו של המערער הובהלה לביה"ח עקב הרעלה חמורה כתוצאה מטעימת סוכריית שוקולד מצופה ברעל עכברים. את הסוכריה קיבלה מבנה הקטין לאחר ששהה בבית אביו. מכאן, נקבע כי המערער החזיק בידו 3 סוכריות מורעלות ל-3 בנותיו. הוא הורשע בעבירות של ניסיון לרצח.

יישום: הטענה בערעור עלתה שלא הוכח כי די בכמות הרעל בה השתמש בסוכריות כדי לגרום למות הבנות. אלא שביהמ"ש קבע **שעבירת הניסיון** משתכללת גם אם עשיית העבירה **לא אפשרית** בשל מצב דברים שהמנסה לא היה מודע להן או טעה לגביהן.

צדדים לעבירה – מבצע בצוותא

▪ פרשת סורג'ון

רקע: שלושה עובדים בשדה תעופה תכננו וגנבו שק של תכשיטי זהב מאחד המטוסים המקורקעים בנמל. הבעייתיות החלה בעבודה שבה כל אחד מהנאשמים נטל תפקיד שונה.

יישום: ביהמ"ש פסק מפי השופט **בייסקי** כי מעשה הגניבה תוכנן על ידי השלושה ואין משנה לעניין הגניבה מה **התפקיד המדויק** של כל אחד לפי התכנון.

▪ פרשת סיליגדו

רקע: סיליגדו ויחד עם שני שותפים נוספים קשרו קשר לביצוע שוד, במהלכו – נורו בנו של בעל החנות, שנהרג מהירי ואחיו נפצע. סיליגדו הורשע ברצח ושותפיו הורשעו גם כן באמצעות שימוש בסעיף 34א – אחריות שותפים לעבירה שונה/נוספת.

יישום: השופט **ברק** ניתח את **סעיף 34א** לאור פסקת ההגבלה כדי לבחון האם החוק עומד בה, שכן הוא פוגע בזכויות יסוד של האדם ומגביל את חירותו של האדם ע"י מאסר. השופט ברק מטעים את השימוש משום שהביצוע בחבורה **מסוכן יותר** ומוסר שאכן החוק **עומד** בפסקת ההגבלה. בדעת יחיד של השופט **לוי**, נקבע כי הוראות סעיף 34א **פוגעות בזכויות היסוד** פגיעה כפולה ולדעתה של השופטת **שטרסברג**, אין כלל להעמיד את סעיף 34א במבחן פסקת ההגבלה. הערעור נדחה.

▪ פרשת מרדכי

רקע: חבורת שוטרים ניסתה לכפות בכוח על חשודה שנחשדה בבליעת סם להוציאו מפיה. אלא שהלחץ הפיזי שהפעילו השוטרים על החשודה הביא למותה.

יישום: השופט **גולדברג** קבע כי ניתן להטיל אחריות פלילית ב-3 **מישורים:**

1. **לבודד חלקו של כל אחד** ולבדוק אם יש בו להוות עבירה מושלמת, כאשר שיתוף הפעולה יצר תנאים להגשמתה.
2. **לבחון פעולתם כגוף אחד המבצע עבירה.** כל הפעולות שייכות לכולם ולכל אחד לחוד. התנאי הוא מודעות השותפים לכל רכיבי היסוד העובדתי. התוצאה היא עבירה אחת בעלת משתתפים רבים.
3. **המעורבים פעלו לביצוע עבירה מסוימת,** אך אחד השותפים סטה מהתוכנית וזה גרם לתוצאה אסורה. החסר ביסוד העובדתי מונע את היכולת להרשיע את המעורבים בעבירה מושלמת, אך סעיף 34א מזהיר שלעיתים אחריות שותפים תוכל לקחת חלק גם אם מדובר מעבר לתכנון הראשוני.

▪ פרשת מטיאס

רקע: אחיינו של המערער ביצע שוד ורצח. המערער נכח במעשי כבעל נוכחות מאיימת שכל תכליתה להבהיר לקורבנות שאין טעם להתנגד. הוא לא ביצע דבר מאשר נוכחותו המאיימת.

יישום: ביהמ"ש קבע כי הוא מבצע בצוותא למרות שלא ביצע מעשה. הם יצאו מהבית עם החלטה, **תכנון משותף וחלוקת תפקידים**, כל הפעולות הקודמות היו לטובת המטרה.

▪ פרשת פלוניס

רקע: מספר אנשים החליטו לנקום את מותו של כהנא והחליטו לפוצץ רימון בשוק הקצבים. שותף ב' היה אמור לזרוק את הרימון אך היסס ולכן זרק שותף א', שותף ג' לא נכח במקום ותפקידו היה להודיע לתקשורת, שותף ד' החליט לא להצטרף בכלל לביצוע, אבל כשאמרו לו שיעשו בלעדיו אמרו לו שיעשו. נשאלה השאלה האם ניתן לראות בשלושת המערערים כשותפים לעבירות רצח וניסיון רצח?

יישום: ביהמ"ש קבע כי אין זה תנאי שהעושה חייב להיות נוכח במקום העבירה, **ביצוע בצוותא יכול להתקיים ללא נוכחות פיזית**. מבחינת היסוד העובדתי אין דרישה לכך שכל אחד מהמבצעים יבצע בעצמו את כל יסודות העבירה (**פרשת זהור**), ומבחינת היסוד הנפשי הדרישה היא שלכל אחד מהמבצעים יהא אתו יסוד נפשי של אותה עבירה אותה הם מבצעים. הם צריכים גם להיות מודעים לכך שהם פועלים בצוותא.

▪ פרשת משולם

רקע: עוזי משולם עמד בראש עמותה שמטרתה לחשוף את סיבת היעלמותם של חטופי תימן. הוא החליט ביחד עם חברותו להתבצר בבית ביהוד, דבר שהגיע לכדי עימות קשה עם המשטרה. רק לאחר 7 שבועות הוא החליט להיפגש עם מפכ"ל המשטרה ושם הוא נעצר. אחד המתבצרים נהרג.

יישום: שופטי הרוב החליטו לסווגו כרב עבריינים (בהמשך) וכמבצע בצוותא שכן **הייתה לו אפשרות לשלוט על מה שקורה בבית**, אפילו שהוא לא היה נוכח כשאחד המתבצרים נהרג. הייתה לו שליטה על הנעשה.

מסייע

▪ פרשת יוספיוב

רקע: ישראלית שסייע למחבל, היא הלינה אותו בביתה, הסתובבה איתו ושכרה בשבילו דירה. המחבל היה מפעיל מטענים אלא שהפעלתם הייתה כאשר היא לא הייתה איתו.

יישום: השאלה עולה כדי היסוד הנפשי שלה והמודעות לכך שהיא מסייעת, מכאן נקבע כי היסוד הנפשי **בעבירת סיוע** הוא: 1. מודעות לטיב ההתנהגות המסייעת ולכך שהמבצע העיקרי מבצע או **עומד לבצע** עבירה; 2. עמידה של המטרה לסייע לנגד עיני המסייע. ניתן להשתמש בעוורון מכון כתחליף מודעות להתנהגות ולנסיבות. ניתן גם להשתמש בהלכת הצפיות כתחליף להוכחת המטרה. כיום ולאחר גישת ברק בפלונית, נדרש להוכיח **כוונה לסייע**, יחד עם מודעות לאפשרות ביצוע העבירה ולפוטנציאל התרומה למבצע העיקרי.

▪ פרשת ויצמן

רקע: חברים שנסעו ברכב ואחד הבנים נהג בצורה פרועה, שוטר ניסה לעצור אותם אך, בשל המהירות, הוא נדרס ומת. ההמתה יוחסה לנהג בלבד אבל ברכב היו 4 נוסעים נוספים, תוך שהנוסע שליד הנהג מסר לנהג שימשיך בנהיגתו. 2 הנוסעות במושב האחורי לא דיברו. נשאלת השאלה האם ניתן לייחס להן סיוע במחדל?

יישום: גישות שונות – 1. ניתן לייחס **דרך חובה** בדין או בחוזה; 2. בדיקת קיומה של חובה מכוח **מערכת היחסים בין המסייע למבצע** או בין המואשם בסיוע לסכנה שיצר המבצע; 3. מקרים שבהם המבצע העיקרי מורשע בעבירה מחדלית, יכול גם **הסיוע להיות במחדל**. חשין מוסיף שיקול והוא חומרת העבירה

▪ פרשת נקר

רקע: אדם רצח את שכנתו. חברתו הגיעה אליו אבל היא לא ידעה על התוכניות שלו מראש. אותו בחור חונק את הזקנה אבל לא הצליח להמית אותה עם חניקה ולכן ניסה באמצעות לולאה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי במקרה הנ"ל מדובר **בסיוע במחדל לרצח**.

▪ פרשת פוליאקוב

רקע: חברת צעירים רצחה יצאנית והשליכה את גופתה באזור רמאללה. הרצח בוצע באמצעות חניקה תוך כדי נסיעה, אבל הנהג לא היה שותף לתכנון, הוא המשיך בנסיעתו והביא את החבורה למקום בו הושלכה גופתה.

יישום: הוא הורשע בסיוע לרצח, כיוון שהיה **מודע לתוצאה**, גם אם לא רצה בה, כך שהתקיים אצלו יסוד הכוונה הפלילית. ביהמ"ש קבע כי די להראות כי המעשה היה **"מסוגל"** לסייע, או כי המבצע העיקרי הסתמך על עשייתו.

שידול

▪ פרשת אסקין

רקע: הורשע בשידול למעשה של כניסה ללא רשות למקום קבורה ובקשירת קשר לביצוע עוון בגין פעולה של הנחת ראש חזיר על קבר בבית קברות מוסלמי ובשידול לביצוע מעשה הצתה ובקשירת קשר לביצוע פשע בגינו.

יישום: עלתה השאלה בעניין היסוד הנפשי הנדר בשידול ומכאן ביהמ"ש קבע לפי השופטת **ביניש** כי: 1. על המשדל להיות מודע לכך שיש בהתנהגותו כדי להביא את האחר (משדל) **לידי ביצוע העבירה נושא השידול**. דרישה זו עניינה מודעות לטיב ההתנהגות המשדלת ומודעות לקיומו של אחר הזקוק להנעה מנטלית כדי לבצע את העבירה נושא השידול; 2. על המשדל להתכוון להביא את המשדל לידי ביצוע העבירה **יעד השידול**, כך שהשידול צריך להיות מלווה בשאיפה שהעבירה אכן תבוצע.

▪ פרשת סוגאקר

רקע: נאשם א' שידל את נאשם ב' לפגוע במתחרה עסקי. נאשם ב' חרי שהשתכנע, פונה לנאשמים ג' ו-ד', שיבצעו במקומו את הפגיעה, אך למעשה, הם נכשלים ונשארים בשלב הניסיון. נשאלת השאלה האם שידול שרשורי אפשרי?

יישום: ביהמ"ש קובע מפי השופטת **דורנר** שכן ניתן להכיר ב**שידול שרשורי**. ביהמ"ש פסק בענייננו כי לא מדובר בניסיון לשידול, אלא בשידול – כי הוא הצליח לשדל את נאשם ב' לפגוע בעסק המתחרה.

סיכום – ביצוע בצוותא / שידול / סיוע

פרשת פיזם

רקע: רוני רון חשב בעצמו על הרעיון לרצוח את בתו – רוז, אבל מה שככל הנראה היטה את הכף הייתה אשתו – מארי. היא לא נכחה בזירת הפשע אבל היא כן ליוותה את רוני רון טלפונית בעת ביצוע הרצח. מכאן בעצם עלתה השאלה – האם מארי פיזם היא מסייעת/משדלת/מבצעת בצוותא רצח?

יישום: ביהמ"ש העליון קבע כי היא הייתה נוכחת וירטואלית בזירת הפשע ולכן היא מבצעת בצוותא (מבחן השליטה).

רב עבריינים

פרשת משולם

רקע: מדובר בפרשה שקרתה בזמן מעצרו של משולם. כאשר הגיעה המשטרה הפעילים שהתבצרו בבית ירו לכיוון של השוטרים. משולם היה בעל השליטה על המבצעים שהיו בבית שלו, הוא נתן להם הנחיות ופיקח עליהם. מצד שני הוא לא נתן להם הוראה לביצוע מהעבירות.

יישום: ביהמ"ש קבע כי משולם הוא ראש הקבוצה והמנהיג, הוא תכנן את המבצע והוא איננו רק בעל רעיון עברייני, אלא הוא בעל תרומה פנימית לביצוע העברייני. בידיו של משולם, כראש הקבוצה, השליטה האפקטיבית ואצלו המחשבה הפלילית. השופט קדמי מציע לבחון: אם מדובר במעורבות שבה תרומת השתתפות בביצוע או אם מדובר במעורבות חיצונית של שידול בלבד. השופט דורנר בדעת מיעוט סברה כי מדובר במשדל בלבד.

פרשת ברגותי

רקע: יוחסו לברגותי שותפות, ארגון, וביצוע של פעולות טרור כנגד מטרות ישראליות. לצורך הוכחת שידול יש להראות קש"ס בין השידול לבין ביצוע העבירה העיקרית, זאת לצד מטרה ושאיפה מצד המשדל שהעבירה אכן תבוצע. מכאן שלא ניתן להרשיע אדם בעבירת שידול או סיוע לרצח, כאשר הוא קורא לביצוע פיגועים.

יישום: ב-33 מבין הפיגועים נשואי כתב האישום, לא הובאו ראיות שקושרות את הנאשם באופן אישי וישיר למעורבות בפיגועים לכן הוא הורשע ב-4.

הגנות וסייגים לאחריות הפלילית – הגנת היעדר שליטה

פרשת צ'ארלסון

רקע: צ'ארלסון (אנגלי) זרק את בנו מהחלון והואשם ברצח, אלא שהגנתו הייתה להיעדר שליטה – נוכח גידול במוח שככל הנראה לחץ על אזורי שיקול דעת, הוא לא היה מודע למעשיו.

יישום: ביהמ"ש החליט להכיר בסייג והוא זיכה אותו.

פרשת חמיס

רקע: חמיס החליט לחטוף טרקטור ולהפוך אותו ניידת משטרה. הוא טען לסייג היעדר שליטה שכן כאשר השוטר השתלט על הטרקטור, הוא חבט בו בראשו ועקב כך הוא איבד את השליטה, דבר שהוביל להפיכת הניידת.

יישום: ביהמ"ש קבע שיש לבחון את הגנת היעדר השליטה בזהירות רבה ועל האדם שטוען לה, נטל ההוכחה להראות שכך הדבר.

▪ פרשת גטאהון

רקע: בעקבות תאונת עבודה שאירעה למערער (נפילה מעמוד חשמל), הוא סבל מסימפטומים פוסט-טראומטיים שהגבירו את הסבירות לכניסה למצב דיסוציאטיבי בעקבות הצפה חרדתית. הייתה קיימה סבירות גבוהה שההצפה החרדתית היא זו שהביאה את המערער למצב דיסוציאטיבי בהירה למוות בעו"ד ובתו שהייתה בחדר סמוך.

יישום: טענתו של המערער הייתה שהוא ביצע את מעשי הירי במצב "אוטומטי", על רקע מצב קודם של פוסט טראומה. ביהמ"ש קבע כי על הטוען לקיומה של הגנת האוטומטיזם להראות שאכן בשעת המעשה הנאשם היה נטול הכרה או מודעות לנעשה מסביבו ולא שלט על תנועותיו.

▪ פרשת יעד

רקע: בשעת לילה ועל רקע הסתבכות של סיפור רומנטי, נדקר ניסים אסידו ב-4 דקירות שהובילו למותו. הנאשם הואשם בביצוע עבירת רצח, אלא שטענת ההגנה הייתה כי בזמן הדקירות, קיבל הנאשם מכת זעזוע והוא לא פעל מתוך מודעות ו/או הכרה למעשיו אלא מתוך "אוטומט", מתוך תגובה רפלקטורית/עווית.

יישום: ביהמ"ש קבע כי הנאשם לא עמד ולו בנטל המינימלי להוכחת ההגנה. עוד נאמר כי טענת היעדר שליטה אינה יכולה להוות מפלט לעוברי עבירה.

▪ פרשת צדקה

רקע: בקניון דיזינגוף סנטר בתל אביב, דקר הנאשם באמצעות סכין את חי דבוש בגבו, ופצע אותו בכך שגרם לו לחתך במרכז גבו. אלא שמאבטחי הקניון ניסו להשתלט על הנאשם, וכאשר הופל, הבחינו המאבטחים כי אינו חש בטוב ומקיא. הם הזעיקו ניידת טיפול נמרץ.

יישום: ההגנה טענה כי הנאשם אכן דקר את הנפגע אלא שהדבר נודע לו רק בדיעבד שכן הוא לא זוכר דבר וחצי מהאירוע וכל המעשים המתוארים בכתב האישום נעשו כאשר הוא היה נתון בהתקף אפילפטי אליים. צוין – בין הנאשם לנדקרים לא הייתה היכרות מוקדמת, ספונטנית או נקודתית, לא נזרקה מילה ולא מבט. מכאן נקבע כי האירוע האלים שנעשה הוא כתולדה מהתקף אפילפטי.

הגנת אי שפיות

▪ פרשת אדנני

רקע: אדנני שיסף את גרונו של מעסיקו לשעבר על רקע פטוריו. אלא, שהיה לו רקע פסיכיאטרי רב ביותר, ומכאן עלתה השאלה, מה דרוש להוכיח כדי לשהות בגדרי הגנת אי השפיות?

יישום: ביהמ"ש קבע 3 תנאים מצטברים: 1. על הנאשם לסבול ממחלה נפשית; 2. על הנאשם להיות חסר יכולת של ממש להבין את הפסול במעשהו; 3. קשר סיבתי בין הראשון לשני.

▪ פרשת גארמה

רקע: אדם החליט להרוג את אשתו בגלל שחשב שהיא שד, משפחתו עלתה ממשפחה שבה האמינו בשדים, מה שגרם להבניית שיקול הדעת הנ"ל אצלו.

יישום : ביהמ"ש קבע (מפי **אגרנט**) כי האמונה בשדים היא שהכתיבה לו את ההתנהלות היום-יומית אך מקורה בבעיה תרבותית ולא נפשית ולכן הוא הורשע.

▪ פרשת קרני

רקע : הלך לרופא שיניים והחליט שהרופא הזריק לו רעל כספית לדם והדביק את הבת שלו, לכן הוא החליט לרצוח את בתו.

יישום : ביהמ"ש קבע כי מדובר **במחלת נפש** ולכן נשלח לאשפוז כפוי לזמן ממושך.

▪ פרשת ברוכים

רקע : ברוכים חשב שהוא "מלך המשיח" והמגיד אמר לו לשרוף מכוני עיסוי. ביהמ"ש המחוזי לא קיבל את טענתו לאי שפיות הדעת וקבע כי זו הייתה אידיאולוגיה דתית. אמנם מחלת הנפש תרמה, אך אין קש"ס (המחוזי קבע כי הוא לא פעל בגלל מחלת הנפש).

יישום : העליון קבע כי אכן מדובר **במחלת נפש** והוא לא יכול היה להימנע מעשיית המעשה. עוד קבע כי זאת נגרמה לו משום שיבוש המחשבה.

▪ פרשת רוט

רקע : רוט סבל מאובססיה, לכן הוא הטריד ואיים על אנשים בטלפון. אלא, שח"ד פסיכיאטרית קבעה שהוא כשיר לעמוד לדין ונגזר דינו. במשפט השני הובאה חו"ד שבה נכתב כי הוא אינו כשיר לעמוד לדין.

יישום : מכאן טענת ההגנה למשפט חוזר על המשפט הראשון. ביהמ"ש קבע כי זה שעכשיו האדם **אינו כשיר**, לא משליך על המשפט הקודם שבוצע.

הגנת השכרות

▪ פרשת ג'ון

רקע : דובר על גבר אשר חברתו נפרדה ממנו והיא, בעת הפרידה, הייתה ערה למצוקתו הנפשית והחליטה לתת לו כדורי הרגעה. היא ציינה כי השימוש בכדורים בטוח והוא נכנס למצב של שכרות. מכאן, הוא שרף את הדירה של חברתו.

יישום : ביהמ"ש האנגלי זיכה את ג'ון בגלל טענה **לשכרות לא רצונית**.

▪ פרשת אשתי

רקע : מדובר על רצח בהוסטל לאחר שהרוצח נטל וודקה + קלונקס.

יישום : ביהמ"ש קבע כי אדם אשר **מכניס את עצמו למצב של שכרות**, מוזהר כי אם יבצע עבירה, יבחן היסוד הנפשי בעת השתכרותו ויצטרף אל היסוד ההתנהגותי שבשעת ביצוע העבירה.

הגנה עצמית

פרשת פרץ

רקע: התפרץ סכסוך אלים בין שכנים שהוביל לקטטה ממשית. הנאשם טען לגדרי הגנה עצמית לפי חהע"ש.

יישום: ביהמ"ש קבע כי הנאשם יכול היה לחזור לביתו אך הוא העדיף להשיב לשכנים מכות, הוא לא הדף או נסוג אלא השיב מכות, ולכן הורשע.

פרשת פרידמן

רקע: המערער הגיע לביתו אלא שמצא את אשתו עם גבר זר. הגבר ברח ואשתו החליטה לנטול סכין מהמטבח ואיימה עליו שהיא תהרוג אותו, האיום נראה למערער כממשי ומיידי בהתחשב בעובדה שהמנוחה נטתה לאלימות בהיותה נתונה להשפעת אלכוהול. אלא שהמערער אחז בידיה כדי למנוע את הדקירה, ותוך כדי הופנתה הסכין לעבר המנוחה ופצעה אותה קשות, מה שגרם למותה.

יישום: ביהמ"ש קבע כי אם אדם נטל את הסכין מהתוקף זו אכן מגננה, אלא שאם הוא דקר את התוקף כשזה לא היה הכרחי – זו **מתקפה אסורה**.

פרשת ויניצקי

רקע: סכסוך שהתפתח בין אנשים בנוגע לחנייה, אלא שהמסוכסכים היו אדם צעיר ואדם קשיש. הצעיר החליט לתקוף את הקשיש, משום שהלה סבר שהקשיש רוצה לתקפו קודם, וגרם למותו. הוא טוען בגדרי הגנה עצמית.

יישום: ביהמ"ש קבע כי הסכנה עצמה הייתה **ערטילאית ורחוקה**, לכן לא מדובר בהגנה עצמית. הורשע.

פרשת דבעאת

רקע: משום סכסוך בין המערערים למתלוננים, ולאחר שהראשונים תקפו קודם לכן חבר מהמתלוננים, החליטו להצטייד באלות, גרזן, מוט ברזל, סכין ומקל עץ, שכן ידעו כי המתלוננים יבואו לתקוף אותם. כאשר הגיעו המתלוננים לחנות העסקית של המערערים והחלו לגרום נזק לרכוש, המערערים יצאו ותקפו את המשיבים באמצעות הכלים.

יישום: המערערים טענו להגנה עצמית אלא שביהמ"ש פסק שבמקום בו יכלו המערערים לצפות להתפתחות מצב האירועים (כלומר **הסייג להגנה עצמית**), ועדיין התרחשה התקיפה, הם לא יוכלו לזכות בהגנה זו.

הגנת בית המגורים

פרשת שי דרומי

רקע: הפרשה התגלגלה לאחר שפרצו רעולי פנים אל עבר חוותו של דרומי. דרומי נטל את נשקו וירה אלא שאחד מרעולי הפנים נהרג. מכאן עלתה השאלה אם אדם יכול לירות בבית שלו בפורץ או מסיג גבול.

יישום: ביהמ"ש קבע כי לא ניתן לקבוע שהוכח מעל לכל ספק סביר כי המשכו של הירי הפוגע בלתי סביר בעליל הוא. מכאן נוצר חוק דרומי – **הגנה עצמית לבית המגורים**.

הגנת הכורח

פרשת חסוס

רקע: שתי נשים שהיו במצב כלכלי קשה, הן הסכימו להבריח סמים עבור קרטל והחביאו אותם על גופן, תוך שהן תכננו לעלות על מטוס. הן רצו לזנוח את התוכנית, אלא שהקרטל איים עליהן שאם לא יבצעו את המעשה, הוא יפגע בהן ובמשפחות שלהן.

יישום: הן טענו להגנת כורח לאור האיומים, לכן הן נכנסו להתנהגות פסולה. אלא שלאור החשש שכל אדם יבצע עבירה בשל איום, יטען שעשה זאת גם בשביל המשפחה שלו, ולכן ביהמ"ש שלל מהן את הגנת הכורח, שכן אם הן לא היו פונות לקרטל – הוא לא היה מאיים עליהן.

הגנת הצידוק

פרשת אנקונינה

רקע: מדובר על אירוע חבלני באזור צומת בית להיה. האדם ירה על גלגל אבל גרם למותו של האחר, לאחר שצעק לו לעצור.

יישום: ביהמ"ש מזכה את הנאשם וקובע שמותר להפעיל כוח קטלני במהלך מעצר אם: 1. המעצר היה חוקי; 2. חשש לביצוע עבירה חמורה; 3. לא הייתה דרך אחרת לממש את המעצר.

הגנת זוטי דברים

פרשת עזיזיאן

רקע: בחור במאה שערים עבר במקום בו נעשה באחד הבתים פוגרום. הוא הסתובב ויצא אך חזר וגנב ערכת איפור קטנה, אך למחרת נתן את זה לרשויות. אחת העבירות שהוא הואשם בהן הייתה גניבה.

יישום: ביהמ"ש לא קיבל את הטענה של זוטות משום שבמקרה הפרטיקולרי לא היה ראוי לראות זאת כזוטה – האינטרס הציבורי הכריע ולא תוצאת המעשה.

פרשת בן ארי

רקע: חברה קבלנית עמה נכלל המערער הקימה מספר בניינים, אלא שבאחד מהם הייתה בעיה בחיבור משאת המים. המתלוננת התנגדה לביצוע עבודה זו ונצבה בגבה אל ארון ברזי המים שבמקום כדי למנוע את העבודה, אלא שהמערער דרש ממנה לזוז וכשהיא סירבה, אחז בה והזיז אותה לכיוון דלת ביתה, מה שגרם לה שטפי דם תת עוריים ושריטות.

יישום: ביהמ"ש קבע כי מדובר בזוטות דברים לאור התחשבות בעברו של הנאשם.

פרשת דינמיקה

רקע: חברה המעניקה שירותי ניקיון למזמינים שונים באמצעות עובדים אותה היא מעסיקה באופן ישיר, אלא שבמסגרת ביקורת ע"י מפקחות מטעם משאד התעשייה, נמצא שהמערערת העסיקה עובד מבלי ניהול של פנקס שעות עבודה.

יישום: הערעור נסוב סביב הטענה לזוטות דברים, אך ביהמ"ש דחה זאת.

▪ פרשת בן מימון

רקע: יצר מצג שווא כשמכר את רכבו כאילו קנה אותו בבעלות פרטית מיד ראשונה שעבר מספר ק"מ נמוך – כשבפועל היה זה רכב יד שנייה שהיה מצוי בעבר בבעלות חברה ועבר 150,000 ק"מ.

יישום: הוא וחברו הורשעו בעבירות של קשירת קשר, קבלת דבר במרמה וזיוף מסמך הקשור לבעלות ושימוש ברכב. ביהמ"ש קבע כי **לא מדובר בזוטי דברים**.

הגנת טעות במצב משפטי

▪ פרשת פורמדיקו

רקע: אלי הורוביץ ז"ל הואשם בעבירות מס, ההגנה טענה כי ההסתמכות הייתה על עו"ד שלמעשה טעה, במיוחד בעסקאות שהן מסובכות או בתחומים מורכבים, ברגע שמסתמכים על עצת עו"ד סביר, תוך גילוי מלא של המידע.

יישום: ביהמ"ש קבע כי מדובר בטעות במצב משפטי וזיכה.

▪ פרשת תנובה

רקע: הממשלה אפשרה לחברות לייבא בשר קפוא כשר. תנובה ומאיר עזרא החליטו להקים מיזם משותף לייבוא בשר, הם חילקו ביניהם את השוק ותיאמו ביניהם מחירים, כתב האישום שיוחס להם הגדיר כי ביצעו הסדר כובל שמנע תחרות בשוק הבשר הקפוא.

יישום: ביהמ"ש קבע כי המשיבים לא הוכיחו בכנות ובתום לב באשר לעצת היות הוראות הסדרים כובלים אסורים. אלא שהסתמכות על חו"ד משפטית ללא פירוט והנמקה אינה עולה כדי טעות בלתי נמנעת באורח סביר. יש להתחשב (בינייט) באמצעים הסבירים שבהם נקט הנאשם, בסוג העבירה ובמורכבותה, בנתונים שיכול היה להשיב במאמץ סביר לשם בירור הדין הפלילי, ולמרות כל אלה טעה בדין – לכן הטעות נחשבת לבלתי נמנעת באורח סביר.

▪ פרשת בלילי

רקע: בכתב האישום שהוגש נטען שהם עסקו בייבוא ושיווק לולבים ממצרים לישראלים והיו צדדים להסדר כובל בשוק הלולבים.

יישום: הערעור הסתמך בעיקרו על ייעוץ משפטי שגוי. ביהמ"ש קבע סדרה של מבחנים: 1. האם הלקוח פעל בתום לב: אדם שחשד שהוא מבצע עבירה, בכל זאת ביצע אותה? נדרש שהעו"ד גם יפעל בתו"ל; 2. האם ההסתמכות על אותה חו"ד הייתה סבירה? ככל שהשאלה המשפטית מורכבת יותר, הגיוני שיפעל ע"פ חו"ד; 3. האם הלקוח גילה לעו"ד שממנו קיבל את הייעוץ את כל הפרטים? על הלקוח לגלות את כל הפרטים הרלוונטיים; 4. האם העו"ד שנתן את חו"ד הוא אכן מומחה בתחום של חו"ד?

הגנת התרבות

▪ פרשת KIMURA

רקע: זוג אמריקאים ממוצא יפני אבל הבעל בגד, האם לקחה את הילדים לאוקיינוס על מנת להסיר את הבושה, היא שרדה והואשמה ברצח כפול.

יישום: האם טענה לפי התרבות המקובלת ביפן, שבו המעשה אינו פלילי. בפועל – ביהמ"ש לא קיבל זאת.

▪ **פרשת DICER**

רקע : אב מוסלמי דקר את בתו בת ה-16 לאחר שקיימה יחסי אישות עם זרים.

יישום : הנאשם טען לשוני תרבותי מוצדק שבו הוא פעל לפי הנורמות המקובלות בתרבותו. בפועל – ביהמ"ש לא קיבל זאת.

▪ **פרשת פלוני**

רקע : רצח על "כבוד המשפחה", והנאשם ביקש הקלה בערעור על רקע הגנה תרבותית.

יישום : ביהמ"ש קבע שמקום שעסקינן בעבירה של נטילת חיים **אין בשום אופן לקבל** את הטענה שתכתיב תרבותי גורע מרמת האשמה המוסרית של הנאשם.

▪ **פרשת ניאזוב**

רקע : התפרץ ויכוח אלים במסעדה בערד מכאן שהמערער חזר עם אקדח ורצח את המנוח. הוא טען להגנה תרבותית ולהתחשבות בארץ המוצא שלו (קווקזי).

יישום : ביהמ"ש קבע כי טענה שבה יש להתחשב בארץ המוצא משום העבירה **אין השפעה**.

▪ **פרשת אזברגה**

רקע : נקמת דם במשפחה אחרת.

יישום : ביהמ"ש קבע כי אין לקבל מסורות או מנהגים מעוררי סלידה כמו נקמת דם, ויש אף **להוקיעם באמצעות ענישה מרתיעה יותר**.